

A mandaláról

A mandala évezredek óta használatos meditációs eszköz. A szó szanszkrit eredetű. Jelentése kör, amely a tökéletesség, az egész szimbóluma. A meditáló gondolatban a világ középpontjába helyezi magát, és ezáltal a tudattalan mélységeibe hatol. A mandala nem mindig kör alakú, de mindig a Világmindenséget modellezi, a mindenség ábrája, a szemlélődés és elmélyülés eszköze. A külső és belső világmindenség sűrített mása. A kör motívumához egyrészt az állandóság, a folyamatosság, az örökkévalóság, a tökéletesség, a harmónia és a végtelen (önmagába visszatérő vonal) képzete társul, másrészt a zártság, a védettség, az egység, a belső tökéletesedés szimbolikus megfogalmazása is lehet. A kör a zen buddhizmusban az alapelvvel egyetértésben levő ember tökéletességét jelzi. A négyzet a kör ellentétpárja, az éginek, a transzcendensnek materiális alapja és egyben tükörképe. A föld az időtlenség, szilárdság szimbóluma. Több kultúrában a világmindenség két birodalomra oszlik: égire és földire. Az égben fent vannak az istenek, a fenséges, a szellemi erők, a föld az anyagnak, a testiségnek ad otthont.

A meditáló ember a mandala, a mikrokozmosz segítségével hangolódhat rá a makrokozmoszra, felismerve önmaga helyét és szerepét.

A szimbólumokról

A szimbólumok az ember legmélyebb rétegeinek kifejeződései. A szimbolikus gondolkodásmód, a képes beszéd az emberiség nélkülözhetetlen eszköze. Az emberi kultúra működése elválaszthatatlan a jelek, jelképek használatától. A szimbólum a hagyomány alapján jön létre, ezért az egyes jelek mélyen kötődnek az adott kulturális környezethez. De az is megfigyelhető, hogy adott szimbólumok tértől és időtől függetlenül vannak jelen. A jelek egyrészt elvont fogalmakat jelölnek, könnyen felismerhető visszatükröződései a bennünket körülvevő világnak, a benne létező tárgyaknak, élőlényeknek, cselekvéseknek stb. A szimbólumok alkalmazásának azonban van egy másik aspektusa is, lelki és szellemi világunk lenyomatai, egy mélyről jövő, a direkt kifejezéstől eltérő intuitív tudás eszközei. Manapság sokunk szinte csak álmaiban szembesül ezzel a lelki tartománnyal. A szimbólumokban való gondolkodás a minket körülvevő és a belső világunk megértésének útja lehet.

Az állatornamentika, az állatalakok díszítőelemként való alkalmazása többnyire nem öncélú dekoráció, hanem szimbolikus tartalommal rendelkezik. Az állatalakok ábrázolása lehet természethűségre törekvő, de lehet stilizált, geometrikus stílusú is. A rajz ábrázolhat mitológiai jelenetet, lehet mágikus célzatú, asztrológiai tartalommal bíró, de utalhat a világban, illetve a lelkünkben zajló folyamatokra is.

A következőkben ismertetjük néhány állatmotívum szimbolikus jelentését.

Az **amphiszbaina** képzeletbeli kétfejű kígyó: egyik feje a szokott helyen van, a másik a farkán. Mindkét fejével tud marni, fűrgén szalad, szemei gyertyaként ragyognak.

A **bagoly** a néphitben általában a halál hírnökeként jelenik meg, de mint lélekvivő madár a születéssel is kapcsolatban áll.

A **baziliszkusz** kakastojásból születik, amelyet a kígyók, békák elrabolnak. E lény hüllő, de szárnyas törzse, koronás feje, tyúklába, kígyófarka és halálos erejű tekintete van. Elenszere a tükör; önnön képétől megsemmisül. Az ördög, a bujaság és a betegségek jelképe.

A **daru** a halhatatlanok hírnöke, az éberség és a hosszú élet szimbóluma. Vándormadár lévén a vándorok védelmezője.

A **denevér** Kínában a hosszú élet, a boldogság szimbóluma volt. A buddhisták a tudatlan, tévelygő elme jelképét látták benne. Máshol a tisztátalan állatok közé sorolódik; sötétben repül, alvilági lénynek tekinthető. A különféle ábrázolásokon az ördögnek denevérszárnya van.

A **fogoly** járását Perzsiában büszke asszony lépteihez hasonlítják. Kínában a vágyódó szerelmes hívását hallják ki hangjából. Más értelmezés szerint ravasz, tisztátalan madár, mivel e madár más tojásait is ellopja és kikölti.

A **főnixmadár** ötszáz évenként elégeti magát, és három nap múlva feltámad hamvaiból, így a halhatatlanság, a meg-

újuló élet szimbóluma. Egyes leírások szerint az egész földkerekségen csak egy van belőle. Sas nagyságú madár, tollai a nyaka körül arany színűek, feje tetején bóbita van.

A **fürj** Kínában a tűz szimbóluma. A farkas szájából szabaduló fürj a hajnalt jelképezi. A fürj alakjához társítható a szeretet, a hűség fogalma.

A **galamb** a madár ábrázolásának egyik leggyakoribb formája, lélekszimbólum. Harmóniát, megbékélést jelez, a béke jelképe.

A **golya**, a kígyók pusztítója lévén, a gonosz, a bűn legyőzőjeként tekinthető. A bölcsességet, a kegyességet, a tisztaságot jelképezi.

A **griffmadár** az oroszlán és a sas, a leghatalmasabb földi és égi állat keveréke. A földi hatalom és az égi energia, erő és bölcsesség, emberi és isteni természet egyesülését szimbolizálja. Magyar népmesékben úgy segíti a hőst, hogy hátán visszahozza a „másik” világról. Egyes leírások szerint testének hátsó része fekete, elülső része vörös, szárnyai fehérek.

A **gyikot** olyan lélekhez hasonlítják, amely a szellem világosságát keresi. Csúszómászó mivolta miatt negatív jelentést is hordozhat.

A **hal** életjelkép. Az ősvíznek, az élet és halál vizének lakójaként az örök megújulás, az újjászületésre váró élet szimbóluma. A hal a mélyben zajló életet is megjeleníti (a mély vizet a tudattalan jelképének tartják), ezért az ihletettség, az alkotókészség szimbóluma is. Más értelmezés szerint, ahogyan a

víz alatt úszó halakat az éles szeműek látják, úgy az igazság csak azok előtt nyilvánul meg, akik a lelkükkel látnak.

A **kacsa** vízszárnyas lévén szimbolikáját a víz elem és a madár képzetköréből meríti.

A **kakas** a lét kezdetét jelző felkelő Napnak, a születőfélben lévő szellemi fénynek a jelképe. Címerállatként a büszkeséget, a bátorságot jelzi.

A **kígyó** ellentmondásos szimbólum. Mivel nincs végtagja, az ember gerincét, lelkét testesíti meg. A saját farkába harapó kígyó a halhatatlanságot, az újjászületést, a lét körforgását jelképezi. Két egymásba tekeredő kígyó képe a világban uralkodó két erőpólus jele. Rejtőzködő életmódja miatt az alvilág, a halál képzetét is felkelti. Gyakori vedlése okán a gyógyítás jele.

A **madarak** az égi lelkek szimbólumai, égi üzenetek hordozói. Az égi és földi létezés összekötői. A repülés jelképezi a szabadulást a földhöz kötött lét fizikai korlátaitól. Az életfa ágán ülő sötét és világos madár a valóság ellentétes erőit jelzik.

Az **oroszlán** a vitézség, a fenség és az oltalmazó hatalom jelképe. A bölcsességet és állati erőt is megtestesíti. A reneszánsz korában az erő és a bátorság, illetve a harag és a gőg szimbóluma volt.

A **páva** lélekmadár, a teljesség és a halhatatlanság jelképe. Kitárt farka a csillagos eget, a világegyetemet szimbolizálja, s farkának szétnyitása a lélek kozmikus kitérülködésére emlékeztet.

A **sárkány**, a föld sötét barlangjaiban lakó, tűzokádó, madárszárnyú és halpikkelyű lény az anyagi világot fenntartó ősergiát szimbolizálja, amely jó vagy rossz célokra egyaránt fordítható. Nyugaton az ember alantas természetét jeleníti meg, amelyet erővel, önfegyessel kell legyőzni. Keleten a bölcsesség, a halhatatlanság, a gyógyítóerő szimbóluma.

A **sas** ragadozó madárként az uralkodás, az égi eredet jelképe. A fény, a megvilágosodás madarának tartják, mivel szeme kibírja a Nap sugárzását.

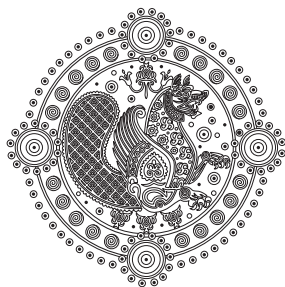
A **szarvas** évente elhullatott és újra növesztett agancsa miatt a megújulás szimbóluma.

A **szkarabeuszról**, a galacsinhajtó bogárról az ókori Egyiptomban úgy hitték, hogy petéit ganajlabdába helyezi, és fészkebe görgeti. Az újjászületés és a megújulás, később az emberi lélek halhatatlanságának szimbóluma.

A **szörny**, a riasztó külsejű keverék lény feladata az általa őrzött anyagi vagy szellemi értéktől való elriasztás, így a legyőzendő akadályok jelképe.

Az **unikornis** mítikus állat. A Holddal kapcsolatos nőiséget jelképezte, homlokából kinövő szarva a férfi uralmát a nő felett.

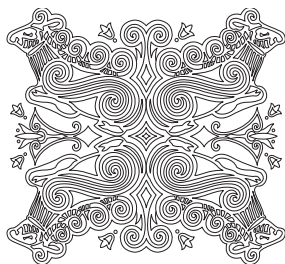
A szimbólumok képekben beszélnek. Az analógiákon alapuló, képszerű gondolkodásban kevés a gyakorlatunk. A lélek képekben fejezi ki magát. Mivel álmunk is képekben jelennek meg, és a jelképek évezredek óta szólnak az emberekhez, nem is olyan nehéz megsejteni értelmüket. Eleinte

1. A szimurg, a pávasárkány, halhatatlan madár, mely a tudás fáján fészkel. A tengerfenéken megbúvó, kagylóba zárt gyöngy a nehezen megismerhető tudás szimbóluma. A gyöngysor a kozmikus rend és a belső harmónia jelképe.

2. Az állatöv közepén a végtelen csomó a megújulás jelképe. A hurrok, a csomó az altáji török népeknél a világpábrák centrális eleme, az alvilágvarangyot, a gonoszt köti meg; bajelhárító célzatú.

3. A szarvas a megújulás, az újjászületés szimbóluma. A vadászmondák üzött állata a vízen túlra vezet a üldözőit, mely víz az élet és halál vize. A szarvas motívumán a kifelé haladó csigavonal a kibontakozásra, a ciklikus fejlődésre utal.

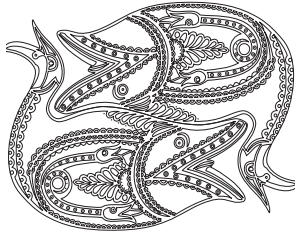
4. Az életfa ágán ülő két madár a valóság ellentétes erőit jelképezi; jó és rossz, női és férfi jelleg, cselekvő és szemlélődő életforma stb. Egyik csak a másik függvényében juthat kifejezésre.

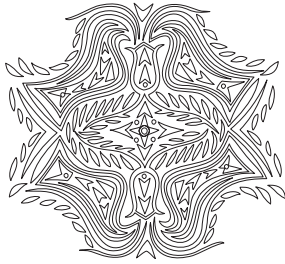
5. A madarak az égi szférához tartoznak, ég és föld összekötői, a lélek szimbólumai. A világ különböző helyein a világegyetemet koncentrikus körök jelzik, erre utal a mandala szerkezete.

6. Az életfa mellett ábrázolt páva a halhatatlan lelket jeleníti meg. Két páva az életfa két oldalán az emberi lélek kettősségét jelképezi. Az állat „százszerű farka” az éber figyelem szimbóluma.

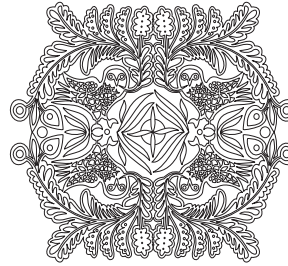
7. A hal életjelkép, az újjászületésre váró élet szimbóluma. A kígyó, végtagja nem lévén, az ember gerincét, lelkét testesíti meg. A kacs szintén lélekszimbólum, gyakori szereplője a teremtésmítoszoknak.

8. A fülemüle szép énekéről ismert énekesmadár. Énekéből a vágyakozó szerelmet hallani ki. Hangja szimbolizálja a lélek vágyódását a paradicsomi lét után.

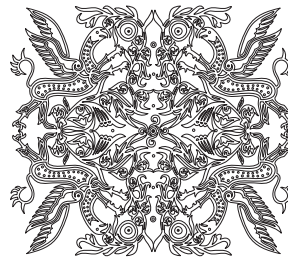
9. A szarvas a termékenység, a bőség és a vágy jelképe is. A szarv hím állatok ékessége, így termékenység szimbólum. A hal egyes helyeken a vágy és a ragaszkodás korlátaitól való szabadulást jelképezi.

10. A bagoly éjszakai madár, sötétben látó szemei miatt az elrejtett, a titok ismerője, a bölcsesség jelképe is. A beszéd jelzése a hidegben látható lehelet látványából ered. A lélegzet spirálvonalra a népművészetben leveles ág rajzává alakult.

11. A vadászó, lánghajú hős nagy erejű, a gonosszal harcol. Segítője antropomorf csodalény, repülni tud, beszél, együtt harcol a hőssel, ismeri a múltat és jövőt. A mandalán a segítő szárnyas, emberfejen holddiadém van.

12. A griffmadár fantázialény, a sas és az oroszlán, a leghatalmasabb égi és földi állat keveréke. A griff az életfának az őrzője. Népmeséink szerint kincsörző, bölcs jósmadár.

